

ULTIMA ESPERANZA BOOKS

LENNART LUTHANDER

Ina Lange

GRÄNSLÖS KÄRLEK I STRINDBERGS TID

ISBN: 978-91-981942-8-9
© Lennart Luthander
Utgiven av Per Luthander, Stockholm 2015

Ultima Esperanza Books
www.ultimaesperanzabooks.se

INA LANGE

Förord	6
Ina Blenda Augusta Forstén går ombord.	11
Platonisk kärlek.	17
...”detta livet är alldeles efter min smak”.	20
Dribblar med sin ålder.	23
Intima brevrapporter från Berlin.	26
Engageras i fransk-tyska kriget.	29
Älskade Seb gör entré.	33
Algot Lange väcker Inas nyfikenhet.	36
Rov för stridiga känslor.	38
Ina vill ha båda ungherrarna.	40
Mellanspel i Moskva.	43
Lektioner för Tjajkovskij.	45
Hu för små skrikiga barn!	48
Hemligt förlovade.	51
”Res om du vill och se mig aldrig mer.”	54
Kärlekspendeln slår över.	57
Svartsjuka och samvetsqual.	59
Siri von Essen kontaktas.	62
Möte med Strindberg!	66
Ina och August - en kärleksaffär?	70
Inas pappa söker upp Strindberg.	73
Algot Lange längtar bort.	77
Journalist och författare.	81
Kultureliten samlas i Köpenhamn.	88
Topelius blir biktfader.	92
Äktenskapet spricker, Algot dör.	95
Ständigt denne Strindberg.	99
Kvinnofrågan engagerar Ina.	102
Fakta.	105
Epilog.	108

Förord

Min pappa Lennart Luthander (1912-1989) arbetade i 30 år, varav en period som redaktionschef, på Handeltidningen i Göteborg, fram till tidningens konkurs i september 1973.

Åren 1969-70 publicerade Handeltidningen Lennarts följetong "Strindberg i Danmark" med illustrationer av tidningstecknaren Erik Wilhelm. Följetongen, som senare publicerades i bokform 1977 på Zindermans förlag, tillkom i samarbete med den kände danske Strindbergforskaren Harry Jacobsen.

Boken gav i sin tur Lennart kontakt med en annan välkänd Strindbergforskare, Torsten Eklund, som i sin tur förmedlade kontakt med fru Bente Lange i Köpenhamn, svärdotter till paret Ina och Algot Lange.

Finlandssvenska Ina Forstén-Lange (1849-1930) förekommer på flera ställen i Strindbergs diktverk och brev, men en levnadsteckning av den begåvade pianisten och sångerskan fanns inte.

Nu visade det sig att Bente Lange satt på en veritabel skattkista: hon hade i sina samlingar en stor brevskörd och minnesdokument efter sina svärföräldrar som hon aldrig personligen träffat. De gick bort innan Bente Lange på gamla dagar gifte in sig i familjen Lange.

Så började ett intensivt samarbete över Öresund. Bente Lange försåg Lennart, som bosatt sig som pensionär med sin hustru Anna-Greta utanför Malmö, undan för undan med nya brev och andra dokument, många ytterst svårtydda med karakteristisk, tät handstil på tunt papper.

Bit för bit kartlade de tillsammans Ina Forstén-Langes liv och gärningar i Finland, Sverige och sist men inte minst i Danmark. Målet var att presentera denna spännande kvinna och hennes samtid i två band.

Men. En kall vinterdag i början av 80-talet, när Lennart var på väg till ett av sina otaliga besök på Universitetsbiblioteket i Lund, halkade han på en oplogad gångstig, föll handlöst och ådrog sig svåra skullskador.

Efter en lång konvalescens gjorde han tappra försök att återuppta skrivandet men krafterna tröt. Det intensiva samarbetet under ett par års tid med fru Lange ebbade ut. Vid sin bortgång 1989 efterlämnade han ett omfattande manus med några oavslutade kapitel. En försvarlig samling dokument, originalhandlingar som han lånat av Bente Lange, kunde han dock återbörda till Köpenhamn.

Så blev hela det oavslutade arbetet liggande i många år. För en tid sedan tog jag fram Lennarts manus och gick igenom kapitel efter kapitel. Efter samråd med min syster Cecilia har jag rensat bort material där Lennart gjort egna upptäcktsfärder i det dåvarande nordiska kulturlivet, många gånger en bra bit från själva huvudpersonen Ina Forstén-Lange.

Jag har också tillbringat ett antal dagar på Kungliga Biblioteket i Köpenhamn dit fru Bente Langes efterlämnade arkiv så småningom hamnade. Där finns bland annat exempel på deras omfattande brevväxling över

Öresund. Jag har däremot inte lyckats ta reda på om fru Lange efterlämnat ytterligare litterära dokument, förutom kvarlåtenskapen på Kungliga Biblioteket.

Stockholm i januari 2015.

Per Luthander

Kapitel 1: Ina Blenda Augusta Forstén går ombord.

Tidigt om morgonen, lördagen den 18 september 1869, antrar kapten Lönnberg kommandobryggan till sitt skepp, ångfartyget Alexander, i Helsingfors hamn.

Matroserna på däck klargör seglen som ännu brukas. Skeppet glider sakta ut på en ny resa genom Finska viken och över Östersjön på sin route via Reval till Lübeck.

Läsarna av Helsingfors Dagblad kan på tidningens första sida läsa en notis som kort kungör: Professor Pacius avreser i dag till utlandet med ångfartyget "Alexander".

Fredrik Pacius är violinisten från Hamburg som 1835 flyttat till Finland. Sin hyllning till det nya hemlandet formar han i musik – det är Fredrik Pacius som tonsatt Runebergs Vårt land.

Han far tillsammans med sin hustru Nina och yngsta dottern, den 19-åriga Olga. Ännu en ung kvinna ingår i resällskapet: 22-åriga Ina Blenda Augusta Forstén, dotter till Johan August Forstén, häradshövding och överauditör, och Augusta Wilhelmina, Mina, född Danielsson.

Ina är en pigg och livlig flicka, med ostyriga lockar kring ett ganska nätt ansikte vars kinder har så rasande lätt att rodna – till hennes egen stora förargelse.

Hennes gestalt är väl närmast åt det fylliga slaget, men hennes rörelser är snabba och graciösa. Hon är en flicka av den moderna, sportiga typen. Hennes väninna Olga Pacius kan avslöja att Ina är ivrig att trava kring i skog och mark och vintertid är hon en oslagbar skridskoåkare.

Ute på sommarnöjet i skärgården trivs Ina väl i rodd-

båten där hon sköter åror och fiskedoningar som en hel karl.

Ett stort problem har Ina: hennes fingrar är smala och inte helt starka, inte alls som hon önskar dem. Hon har tänkt sig att ägna sig åt den artistiska banan men hon är ännu inte på det klara med om karriären ska ske på sångens område – det vill pappa Johan August, även kallad Janne.

Han hör tydligen till dem som dragits in i trollkretsen kring den svenska sångerskan Jenny Lind som 1843 gjort bejublade framträdanden i storfurstendömet Finlands huvudstad Helsingfors.

Utflykten till Finland var i själva verket Jenny Linds första utländska konsertturné – hon framträdde både i Helsingfors och i Åbo.

Torsdagen den 20 juli gav hon sin första konsert och bortåt 600 personer mötte upp i societetshussalen. Det var själve Fredrik Pacius som ledde musikkapellet som svarade för ackompanjemanget. Tidningarnas musikskribenter öste lovord – en verklig Jenny Lind-feber bröt ut i Finland.

Dagen därpå var sångsällskapet inviterat till rådman Decker som gav en stor fest för sin omtalade gäst. I vimplen kunde man se Johan Ludvig Runeberg, Finlands store nationaldiktare, som enligt uppgift var helt betagen i den svenska sångfågeln.

Även Zacharias Topelius, som vid denna tid redigerade Helsingfors Tidningar jämsides med sina akademiska studier, upplevde också han Jenny Lind. Han skulle långt senare – vid nyheten om sångerskans bortgång – i en dikt till hennes minne återuppväcka bilden av den strålande uppenbarelsen.

Men nu skriver vi 1869 och vår Ina kan även tänka sig en bana som pianovirtuos. Fast där är risken stor att hon som kvinna med sina smala fingrar inte skall orka hamra sig fram till den absoluta toppen.

För säkerhets skull lämnar Ina Forstén båda dörrarna öppna. Hon har tagit lektioner i sång men också i piano-spel. Hemma i huset på Nylandsgatan 42 kan hon öva så mycket hon ville på sitt fortepiano.

Medan S/S Alexander stävar ut över Finska viken mot Reval tar Ina fram sina skrivdon och små vikta blad av tunt, tunt papper. Det gäller att tänka på portot och få in allt på det lilla arket.

Av sin fader är hon uppfostrad till sträng sparsamhet och det kan inte hjälpas att mamma Mina klagar över att hon har så svårt att tyda dotterns brev, särskilt när den ivriga flickan fortsätter att skriva inte bara i marginalen utan även tvärs över den tidigare texten!

Det blir att sätta sig tätt intill den högt uppskruvade aftonlampan i salongen – ändå uppstår många luckor och frågetecken under läsandet.

Men Ina skriver piggt och medryckande och roligt för det mesta. Hon är helt omöjlig när hon kommer igång. Hon ser allt, uppfattar allt – bara hon inte skriver tvärs över! Det värsta av allt är att bläcket ibland tränger igenom det tunna papperet som orsakar ett slags spegelskrift.

För första gången anträder Ina Forstén en resa långt bort till främmande land. Hon skall vara skild från de sina länge, kanske ett helt år, kanske ännu längre. Hon kommer ihåg vad pappa Johan August sagt till henne vid avskedet: Mod, min flicka, kanske kommer jag en vacker dag att knacka på hos dig där nere i Berlin.

Hytten känns kvav, det knirkar och gnäller i skrovet, det viskas om en annalkande storm. Det är inte precis som att

sitta i roddbåten om sommaren inne bland skären.

I Berlin ska Ina söka upp en fru Reyer för att gå igenom hennes "Höhere Töchterschule" för att lära sig tyska språket. Senare planerar hon att pröva in vid det musikinstitut som leds av pianovirtuosen och kompositören Carl Tausig. Troligen är det Fredrik Pacius som gett Inas föräldrar råd och tips om utbildningen.

Carl Tausig är en eldsjäl som haft en lysande start. Vid 27 års ålder var han ansedd som en av tidens mest betydande pianister och just 1869 har han grundat musikinstitutet som undervisar i pianospel i den högre skolan.

Efter en snabbvisit i Revals hamn möter S/S Alexander hårt väder och grov sjö. Inblåsta i Katthammarsvik på Gotlands kust kan Ina den 22 september skriva sitt första brev hem:

"Älskade, saknade, dyra i hemmet!

Varit rysligt illa till mods i 4 dagar, vrickat min fot då jag skulle ned från däckets sen jag kysst pappa farväl vid Hfors' älskade strand!

I Reval var jag så ängslig och grät så rysligt ännu emellan Reval och denna viken som vi nu är uti. Men dessa 2 dagar har modet vuxit, foten går som av sig själv ehuru den är styv. Jag lever i framtiden, läser noter och drömer hela långa konserter då vi ligga i hytt!

Gotland ligger för oss, en kritvit kal kust, med vita kalkstenshus, höga sjömärken, höga sparsamma askar och tistlar i blom. Igår voro vi för att 'roa oss' till land. På stranden voro många fiskarhål, bokstavligen halva med sill och torsk, och fiskarne äro vackra och deras 'jenter' såg lustiga ut.

Vi sökte upp och funno ett mycket trevligt bondfolk, hade det riktigt roligt. Gubben var en veteran, rik på minnen från forna dar. Hans husgeråd voro utmärkt

goda – och möblerna tror jag mest förlist gods – eleganta speglar – med årtalet 1620 – till exempel.

Ombord har vi en tysk som är på väg till Amerika. Han är mera vildsint och dricker lite, men intressant, vacker, bildad, beundrar sin talang att rita porträtter och kallar sig ”Edouard Mattley”. Den andra är en agronom, rik och vänlig, Olgas och min ”chevalier servant”. Som han kom ombord med 150 får från Reval kalla vi honom ”fårvallarn”, tala narr om honom så han hör på, roa oss duktigt – men han förstår inte ett ord och skrattar åt vad vi säga på det mest godmodiga sätt, liksom det alls ej gällde honom.”

Dagen därpå fortsätter hon brevskrivandet och berättar om stormen:

”Fartyget kör med våld sin svarta barm i de skummande väldiga vågorna, klyver med makt dem för att i nästa ögonblick av en ännu starkare vattenmassa lyftas upp. Det är en lustig lek ... en allvarsam. Vaktkarl går oavbrutet utanför denna hytt och ropar var 5te minut. Man ser intet! Bara den mulna himlen – det vilda havet.”

Fartyget rundar Sandhammaren, Ystad anlöper och Ina får ro att fortsätta sitt brev hem:

”Voj! Älskade Ni veten ej vad en storm är på sjön! Inga ångbåtar ha kunnat gå från Ystad och segelfartyg ha åter strandat, lyder rapporten. –Ack denna grymma natt! Jag var så sjuk, så sjuk, Olga likaså.

När jag skrev sist, troddes att vi snart skulle komma till Lübeck, men under tiden uppkom denna nya storm, det regnade och, jag täcks en säga huru illa det var under däck. Vi har just undrat vad denna elaka början på resan skall bebåda ... alla säga att så mycket oturer ha ej i mannaminne inträffat.

Nu har jag biktat hur det står till i mitt humör ... men

har dock ej sagt att min längtan efter att få studera musik – musik, musik, stegrats riktigt till en hög grad. Vad livet var rysligt om det var så tonlöst som denna vecka.

Om ej Pappa har pengar att betala min ångbåtsskuld – om ej Tausig tar mig emot, om jag ej ... men nej, jag måste! Jag har mycket bett Gud ... och det sker väl inte något om han ej vill – det vet jag nu visst. Jag är lycklig som har er välsignelse! – Jag är lycklig som så tydligt känner min kallelse röst i hjärtat, det där sagt mig – ”ut – arbeta, och tusenfaldigt blir ditt arbete belönat!

Ju mer jag finner motgångar – i stället att nedslås så uppmuntrar det mig ett allvarligare arbete, en ivrigare, innerligare längtan efter den älskade konsten, på vilken bana detta provår bara är ett litet trappsteg högre. Där ser du en del av mina tankar, älskade egen Mamma Egen Pappa, var ej ängslig för pengarne, jag skall bjuda till att bli så snäll, så god ännu.”

När familjen Forstén måndagen den 27 september tar upp sin tidning kan de med lättnad läsa denna korta notis på förstasidan: ”Ångfartyget Alexander har, enligt telegram, sistlidne lördag lyckligen anlant till Lübeck.”

Kapitel 2: Platonisk kärlek.

Sebastian Gripenberg är Inas nära vän i den adliga och friherrliga ätten Gripenberg,. Hon kallar honom kort och gott Seb. Det förekommer livlig brevväxling mellan Ina och unge Sebastian som nu ligger vid militärakademien i Sankt Petersburg.

Familjen Gripenbergs gods Majby ligger i Kyrksläotts socken ett par mil väster om Helsingfors i en av Finlands bördigaste jordbrukstrakter.

Förhållandet mellan de två ungdomarna är ännu på det platoniska planet. Den unge mannen har som sin far och farfar valt den militära banan. Han är sedan några månader underlöjtnant vid ett grenadiärregemente men hans håg står närmaste åt det ingenjörsbetonade. Han tecknar gärna och rätt snart skall han finna att arkitekt, det är vad han vill bli när det militära fått sitt.

Inas föräldrar håller ett vakande öga på sin talangfulla dotter som man hoppas så mycket av. En vörtnadsfull kysst på hand, det kan en anständig flicka på sin höjd acceptera.

Sebastian ser upp till Ina som spelar så vackert på fortepiano och flygel. Medan Ina dväls i de seriösa regionerna, med avkoppling i den enkla folkvisan, gör Sebastian sina framstötningar i den lättare genren. Han spelar muntert piano, han blir den givne underhållaren på tillställningar som behöver livas upp, i officersmässor lika väl som på familjeträffar.

Ina talar gärna med Seb om sina systerliga känslor gentemot honom, det framgår av henne dagboksanteck-

ningar. Men att hon är ett par år äldre än honom är ett aber.

Ibland tycker hon sig märka att man på Majby bemöter henne på ett nedlåtande sätt. Hon känner sig nästan bortkommen i sådana stunder. Hon är ju inte av adlig börd.

Både på Majby och i huset på Nylandsgatan 42 är det en tyst fråga som ständigt ligger i luften: hur skall detta gå – hon är ju så mycket äldre än han, Sebastian är bara nitton.

I ett brev den 18 januari 1869 till sin syster skriver Sebastian som besökt Helsingfors:

”Jag reste till Nylandsgatan 42. Vig och lätt sprang jag upp för trapporna, drog efter andan och höll på att rycka av klocksträngen.

Dörren öppnades och jag såg – Ina.

Hon mötte mig med en vänlig blick, ett hjärtligt välkommen och ett ”jag är ensam hemma”.

Då vibrerade det underligt i min själ, en lätt darning bemäktigade sig mig då jag tänkte att jag var allena med henne – henne mina sköna ungdomsdrömmars ideal, mitt ideal i bra nog mycket i denna stund.

Dock, missförstå mig ej, mina känslor och min ridderlighet skulle aldrig tillåtit mig annat än högst ett knäfall och en handkys full av verklig vördnad och kärlek för Herzenskönigen, denna fina subtila, höga själ.

Jag berättade om Er stackare där hemma och det gjorde henne ont, sedan gav jag den där lilla karaktersritningen över vilken hon tycktes bli mycket glad och tackade mig och gav i stället åt mig en visa med ord av henne. Jag kan den redan, dock icke än ackompanjera mig på piano – vårt här i kåren är alldeles förfärligt ostämt och dåligt.”

Efter en middag hos gemensamma vänner tar Sebastian farväl:

”Tog hennes hand, kramade den, förde den till mina läppar, med vördnad, tacksamhet och kärlek; hon vände sig kort och gick. Var hon rörd? Glänste en tår i hennes öga som hon ej ville visa? Jag har ej rättighet att hoppas det. Och likväl var jag så vansinnigt löjlig att jag nästan trodde på det en tid – dock! Blott en liten tid...”

Kapitel 3: ...”detta livet är alldeles efter min smak”.

En gediget borgerlig släkt, så kan man karakterisera Forsténs. Den konstnärliga ådran träder fram hos Berndt Lennart Forstén, född 1817. Han tjänstgjorde vid väg- och vattenbyggnadskåren och blev slutligen överingenjör, överstelöjtnant och ledamot av överstyrelsen för väg- och vattenkommunikationerna.

Han sysslade med måleri som hobby men skrev också dikter varav en del publicerades i kalendrar som Lärkan, Aina och Fjäriln. Han gav även i unga år ut den poetiska kalendern Finska kadetten.

Inas farbror Gustaf Bernhard Mortimer Forstén är kyrkoherde i Viborgs svensk-finska församling och kontraktsprost. Hans barn Anna och Filip är ungefär jämnåriga med kusinerna Ina och hennes lillasyster Elin vid Nylandsgatan i Helsingfors. Anna Forstén blir så småningom sånglärarinna och Filip framgångsrik operasångare.

Det är uppgjort att Ina skall få helinackordering hos en familj Winndeik på Jägerstrasse 15 i Berlin. Hon finner sig snabbt tillrätta med det nya storstadslivet. I ett brev hem till föräldrarna skriver hon:

”Jag har ännu aldrig här varit trött och detta livet är alldeles efter min smak, skönare än jag drömt. Min väg till skolan är skön, längs med en trädgård, över muren hänger en praktfull matta av murgröna, hela långa muren är grön...”

För att bli antagen till Carl Tausigs berömda musikintitut måste hon först pröva in hos en viss Louis Ehlert

som varit elev hos ingen mindre än den berömde Felix Mendelssohn.

Carl Tausig i sin tur hade som 17-årig varit elev hos den store Frans Liszt som i ett brev till Richard Wagner 1858 skrev ”nu, käre Richard, sänder jag dig en tusan till karl. Ta dig vänligt an honom. Tausig kommer att bearbeta ditt klaver med besked...”

Ina blir visserligen antagen som elev men inte för Carl Tausig. Hon skriver på hösten i brev hem till föräldrarna:

”Jag är ännu inte på artistklassen men jag tror att jag är den första bland Ehlerts elever – av Tausigs inte, ty de äro alla utmärkta solister som redan spelt i 10-tal år, i andra konservatori --- Jag spelar nu en massa etyder och passager ... De andra i klassen äro för det mesta mycket begåvade och ha inga privata timmar utan ha i långa tider spelt där redan. Ja, en medelmätta får ni nog hem.”

I ett annat brev heter det: ”Jag har varit lite trött och modfälld. Spelt mina 7 modiga timmar, vilket icke på långt när anstränger mig så mycket som den otäcka teorin, ty Professorn där i skolan är en sådan oklar best och har ett så konstigt system att det är grymt med alla möjliga algebraiska funderingar.”

En viss herr Heurig på musikinstitutet avger sedan ett muntligt utlåtande som Ina Forstén vidarebefordrar till sina älskade föräldrar:

”Han vet ej vad jag egentligen hade större anlag till, sång eller clavierspiel, men eftersom jag tyckes ha större lust för det senare så är det en vink av naturen att jag bör ägna mig ensamt däråt, ty 2 låta ej förenas --- Och han tycker att det vore oförlätligt av mitt land (!!) och mina föräldrar (!) att försumma att utbilda en sådan sällsynt rik talent till högsta möjliga konstnärs-point, och han tror sig kunna svara för att det med någorlunda arbete

å min sida torde komma att gå längre än vanligt, så i avseende på spelet som ock sången, vilket jag väljer.”

Hennes glädje över de berömmade och uppmunt-
rande orden lyser igenom också i det följande:

”I pianospelet har jag i de fördelar som ett genom-
musikaliskt sinne, uppfattning, gehör, ett kraftfullt och
elegant, spänstigt och uttrycksfullt anslag, en passabel
teknik kan ge, i sången en starkt metallisk stämma och
lyckan att kunna sjunga rent – men saknar däremot all
färdighet.”

Kapitel 4: Dribblar med sin ålder.

Att Ina Forstén är en flitig brevskrivare vet vi redan. Många brev är bevarade där hon skriver till sina föräldrar om stort och smått under sin tid i Berlin.

Om till exempel sina matvanor:

”Går kl halv tio ned, då jag måste äta med de andra ännu lite mera. De lova skriva att jag äter för lite, och de tala vid vart mål om huru de villa straffa mig för att jag äter så lite. Och så god mat har jag ännu aldrig ätit, om ej på Majby!”

Om sitt utseende:

”Jag har inte alls tid med toaletten, jag är lika rysligt enkel i min grå skotska klädning, håret alltid på samma vis, lite allvarsammare men annars beskedligare. Fru Reyer tycker att jag ser butter ut.”

Om sin ålder:

”Det plågar mig så att alla människor tro att jag är så rysligt ung. Ehlert säger att en sådan där 16-17-åring bör avlägga sådana där ovan --- Är det inte rysligt, vad skulle Ehlert säga om han visste att jag är redan 21.”

I själva verket skall Ina Forstén fylla 23 inom kort. Det är inte första eller sista gången hon dribblar med sin riktiga ålder.

Om männen i Berlin:

”Här är en doktor som är mycket förtjust i pianospel. Så att han kysste min hand en gång – ful och gammal och narraktig! Finnes då inte i hela världen mera en lite gentilare herre som ville vara så god och erövra mitt hjärta! Voj

att jag skulle ha ett hjärta av gråsten.”

Om sin framtid:

”Jag är en liten stackars flicka bara och ville ej, känner ingen kallelse i världen att bli en publik solist. O! Låt mig få bli stilla och lycklig i mitt dyra älskade föräldrahem!”

Innerst inne är hon en rätt osäker liten varelse. Som nykomling på Carl Tausigs musikinstitut känner hon sig dum, okunnig, klumpig.

”I den klassen som jag nu är i, där äro rysligt med elever, herrar och damer, t o m från Amerika. Alie Lindberg och jag äro de enda nordiska. Lärarna äro bestämt snällare mot mig än mot de andra, men först voro de där storartade damerna där rysligt stolta. Jag är nu alldeles förvillad – utom under lektionerna – och står mest i en knut.”

Alie Lindberg kommer också från Finland och är redan en framgångsrik pianist och etablerad elev i Tausigs skola. Hon blir senare bland annat ackompanjatriss åt den berömda svenska sångerskan Kristina Nilsson.

Nyåret 1870 tvingas Ina Forstén utan förvarning spela upp för musikinstitutets krävande chef Carl Tausig som är mycket arrogant.

Hon gör i nervositeten bort sig, blir utskälld och skriver hem:

”Efteråt sade Ehlert helt ängsligt åt mig: Kära fröken, var bara inte ledsen, det är ju mitt fel. Gråtande kom jag hem --- Godnatt mamma, med svullna gråtögon skall jag sova.”

Någon vecka senare försonas Tausig och hans unga elev. Men hon är inte imponerad av hans teknik:

”Han ställer tekniken som det högsta, det tänker jag – arma lilla fluga – är falskt och tusen andra med mig förakta en sådan ursinnig fingerekvilibristik som Tausigs.

Han sätter inte värde på musikalisk uppfattning, på konstnärlig entusiasm i utförandet – därför sätter han också Rubinsteins spel så lågt – utan menar att den högsta möjliga maskinmässighet i klaverspelet är det rätta. För att ernå detta måste fingrarnas naturliga ojämnheter i styrkan alldeles övervinnas och all frihet, all doft av känsla, av naturinstinkt i återgivandet av en komposition i grund undertryckas, förjagas.”

Den över hela världen firade rysk-judiske pianovirtuosen och kompositören Anton Rubinstein har satt djupa spår i Ina Forsténs sinne. Den 11 februari hör hon honom spela i Berlin och skriver i ett brev:

”Sådant som Rubinsteins spel sitter idealet som väntar i mitt hjärta, på jorden kan det aldrig komma – min hand är för svag och min själ för bävande.”

Kapitel 5: Intima brevrapporter från Berlin.

Men Inas brev handlar inte bara om vedermödorna och intrigerna på musikinstitutet. Hon beskriver också vardagslivet i storstaden Berlin och om mötet med främmande kulturer. Lillasyster Elin i Helsingfors får följande lilla historia:

”Vet du här bor många kineser, de ser ut som riktiga kinesbilder, de äro skickade från kejsaren i Kina till kungen och kallas ambassad. De går i blå, gula och röda schlafrockar på gatan, ljusa tofflor, snäva byxor, vit krage och spetsar, en ryslig mössa och en ofantlig fläta i nacken och se så fula ut att jag ej kan säga hur fula. Så gå också negrer, i dag såg jag två, de hade långa bruna mantlar med kapuschong på, en hög röd mössa sådan som dogen i Rom, och de sågo mycket bättre ut än kineserna.”

I slutet av februari drabbas Berlin av en ny köldväg. Ina skriver till sin pappa att frosten ”gjort de rysligaste skador här i trädgårdar, i hus, i magasin, i bodar, den ena översvämningen efter den andra. Kuskar ha frusit ihjäl, skolbarn, hästar. Jag tycker det låter som sagor och kan inte annorlunda förklara det än att de äro av sprödare konstruktion här än hos oss. I kungens bibliotek ha vattenledningarna liksom överallt frusit och vid det man skulle tina upp dem sprungo de och här gjort en skada, oersättlig, på teckningar och gamla kartor, över hundra-tusen thaler i böcker och på freskomålningarna i huset. Alla familjer äro i oordning för sina vattenledningar och frusna gasrör.”

Hon biktar sig också för sin mor i långa bekännelser och berättar bland annat om en flitigt uppvaktande äldre kavaljer som hon bryskt avvisar, om sin matmor som har ett mycket lynnigt humör och om dumma doktorer som hävdar att hon drabbats av lunginflammation och förbjuder henne att sjunga.

En dag ser hon själve Bismarck fara förbi och tycker han liknar pappa Forstén ”fast han inte ändå är så vacker som pappa”, skriver hon.

Den unge beundraren Sebastian Gripenberg finns förstås i hennes tankar men sturskt skriver hon:

”Jag ids inte skriva alls till honom – dessutom har jag glömt hans adress. Jag är mycket glad att jag inte behöver gifta mig! Det är mycket roligare att ge korgar och sen vara utan! Det är skada att ingen vill ha mig som jag vill ha! I Hfors ha nog alla glömt mig”.

Samtidigt noterar hon att mamma Mina aldrig nämner unge herr Sebastian i sina brev från Helsingfors.

Bland Inas beundrare i Berlin finns en herr Rehfeld – ”han är visst en jude – jag tycks ha tur att bli bekant med Israels barn här i landet. Det är en rolig upptäckt att lära känna individer av denna intelligenta och originella nation, så föraktad och dock så talrik, så mäktig, på penningar och inflytande, så stolt, så inbilsk, så trofast sig själv, så bitter mot andra”, skriver hon till sin mamma i Helsingfors.

Ina talar entusiastiskt om de väluppfostrade herrar hon möter i salonger och på tillställningar. Däremot är hon kritisk till mannen på gatan:

”Jag går nu lite till någon kyrkogård, ty där endast törs en ung dam gå allena. Berlins herrar tala så mycket alltid med en, att det är rysligt, eller följa en som om de vore järnbitar och jag en magnetnål, eller andra flickor. Man